

'S nekik most: múlt, jövő 's jelen,
A' hűség kebelén:
— Egy bűbajos szivárvány,
Egy szép tündérregény.

Lisznyay Kálmán.

TÖRÉDÉKEK

BAJZA „VILÁGTÖRTÉNETÉBŐL.” *)

Mutatványul.

I.

A' bevezetésből.

A' jelen század, mint a' természeti 's erkölcsi erők törekvéseinek e' koriglan eredménye, mint utolsó szeme a' világalakulás több ezer éves szakadatlan lánczának, bámulandó tükröt mutat, mellynek változatos képei mintegy önkényt hívják fel az ember eszméjére. Milly tünemények jelennek meg a' vizsgálódó lélek előtt! Népek milliói mint hangyaboly rajzanak a' földtekén, különvált kisebb 's nagyobb csoportokban, hasonlítva egymáshoz általánosságok és viszont különbözve számtalan részletességek által; elszakadozva egyes állodalmakra és még is egymáshoz annyi kapcsokkal szövődvé, mintha egyetlen nagy család tagjai volnának. És ezen kapcsok egymáshoz közt összetartani, mint őrzi az érdek és vas szükség! Itt a' tökélynek már magas fokára emelkedett polgári szerkezetet látunk; nemzetet szabad intézvényekkel, melly szabályozott formák közt maga kormányozza magát, amott viszont zsarnokkény aláhajlott rabcsoporthoz. Itt virágzó városok tűnnek fel előttünk, az életerő, az óriási fokokra hágott műveltség minden jeleivel; utczaikon hullámozó népsokaság, mellynek már külsején megismerhető a' jólet és bátor tekintetében a' meglegedés önérzete; roppant paloták és templomok, mesterséges szerkezetű hidak, tágas kikötők, mellyek a' világ legtávolabb tartományáiból egybesereglett gályákkal rakvák, érkezők 's távozóktól forrongó csatornák, utak, tündéri kertek, termékeny szőlőhegyek és gabonaföldek, mellyek sárguló gazdag kalászain és folyamöntözött rétek, mellyeknek zöld bársonyán leigézve mulat a' szem. És amott ellentéte mind ezeknek; tárgyak, mellyek szánattal és keservvel töltik el a' lelket. Egyeseknek ezerek nyomorán alapított jólete, határtalan hatalom milliók elete 's jogai felett egyetlenegynek kezében; semmi korlátozó formák személy- vagy vagyonbiztosítékul, ingatag 's egyéni szeszélytől függő törvények, ellenőrségtelen tisztviselői eljárás, nyomor és inség a' jogtalan nép egész külsején és félénkűl lesütött ábrázatán a' lelekzsibbasztó nyomtatás kiáltó bélyegei; áldáshozó rónák helyett hanyagul művelt földek, hol dögvészes levegő mocsárok, sivány homoktorlatok 's egy általános gyász kiellenség felett komorodik el a' néző.

*) E' nagyobb terjedelmű munkának első füzeté nemsokára meg fog jelenni.

Ez annyira különböző tünemények látására mintegy önkényt támad fel gondolatunkban a kérdés, vajon mindezeknek szükségkép így kell-e lenni, így vannak-e öröktől 's így lesznek-e végetlenig? egyik nép jólétre, másik inségre van-e és mi bűn miatt kárhozta? valamelly hajthatatlan végzet intézi-e az emberi nem sorsát, vagy annak sok ezredes életében jó és balszerencse, némi okok által föltételezetten, saját kezében van letéve és szellemi szabadságára hagyva? és ha igen, mellyek amaz okok és körülmények, mellyek itt egy népet a jólét és műveltség annyi áldásaival halmoztak el, amott pedig egy másikat olly sanyarú létre kárhoztattak? . . . Ezen nagy, egyes embert úgy valamint egész nemzeteket 's az összes emberi nemet olly rendkívül érdeklő kérdésekre a történettudomány válaszol. Meggyőző és nyugtató feleleteket okoskodás útján ezekre nem nyerhetni; csak a tapasztalások, mellyeket a történetírás, az idő emlékeiből szedett össze és világoktató lapjaira jegyzett, adnak felőlök kielégítő tudósítást.

A történetírás évezredek ajkaival felel a kérdezőnek, 's fölleplezván az egész hajdant, magyarázatot ad a jelen tüneményeihez és sejteni hagyja a jövőndő titkait, ő mondja meg, mi volt az emberi nem valaha, melly okok és következmények lánczolata által vált azzá, a' minek ma látjuk. Ő állítja előnkbe az események azon hosszú sorát, mellyek tényezői voltak a jelen állapotnak. Ő ad számot azon körülményekről, miképen lett kevés különvált családokból szövetség, ebből város, városokból birodalom; mint lett e' vagy ama nemzet kicsinből nagygyá, 's nagyságából mint súlyedett le, mint állott elő ilt egyszerre, mint valamelly üstökös, egy erőtelj nemzet, más nála műveltebbeket legyőzve, meghódítva, elnyomva 's feltüntével rettegő nepek szemeit vonva magára, míg ismét a' nélkül, hogy állandó virágzási kort élhetne át, nem sokára jelentés nélküli állapotba súlyedve és soha többé fel nem tűnve.

A történettudomány legszélesb értelemben körébe zárja az összes kül tapasztalás egész birodalmát, a' multat és jelent, minden egymás melletti tüneményeket a' térben, és egymás utáni változásokat az időben. Két nagy térre oszlik fel tudniillik e' tudomány, mellynek egyike elbeszél, másika leír; amannak a' mult, ennek a' jelen tárgya; az első az időbeni eseményeket, a' másik a' térbeni változásokat adja. Emez magában foglalja a' természetrajzot és földíratot, amaz a' természetnek 's embereknek történetét. E' szerint az összes történettudomány terjedelme megmérhetetlen, és csupán az időbeni eseményeket tárgyazó rész is roppant nagy. Kezdet óta maiglan végig nem látható milliója özőnlött át a' változásoknak a' földtekén, mellyek birodalmába tartoznak.

De e' változásoknak, voltak legyen bár világesemények, mindenike nem jutott el tudomásra. A' történetírás előtti őskorban végbement események, még a' földteke átalakulásainak világromboló nagy forradalmi is, történetileg be nem bizonyítható tények. Sok, mi tudva volt is, föl nem jegyeztetett, csak vándor regeként élt a' népek ajkain, ezer változásoknak alávetve, és ha minden föl volna is jegyezve, nem használhatná a' történettudomány, mellynek foladata nem az, hogy minden még olly parányi körülményt felszedve egymásra halmozzon, hanem az, hogy az emberi elmével felfoghatlan, emlékezettel kimeríthetlen események tömkelegében kellő választás, czélszerű osztályozás és rend által végig látható egységet találjon ki, 's az elszórt töredékeket észszerűleg összekötven, belőlök rendszeres egészet alkosson. Tudományos nevet csak az ekként egybeállított történetírás érdemel, az események rendszeretlen halmaza, bár nem becs nélküli, de koránsem az, mire a' történettudomány hivatva van. A' czélszerű egybeállítás által nyert egységben van a' történettudomány egyik főbecse, mellynek elérése felé törekedni úgy lehet, ha csupán olly adatok és tények soroltatnak elő 's emeltetnek ki, mellyek a' kitűzött irányhoz képest fontosak. Fontosságuk változik a' szerint, a' millyen szándék van velök egybekötve. Ki egyes ember életét írja meg, parányi körülményeket is nevezeteseznek fog találni, ha hőse jellemzésére szolgálnak; egy egész nemzet történetírója már kerülni fogja a' nagy részletességet 's csak a'

nemzet alakulásai adatait állitandja elő; ki pedig az embernem történetét akarja ábrázolni, az az események nagy özönéből olyasmiket fog csak kiemelni, melyekből az emberiség fokenkénti fejlődése 's jelen állapotába jutása megismerhető.

Sok fajai vannak tudniillik a' történetírásnak, 's mindeniknek külön célja. Tár-
gyilag véve van állodalom, vallás vagy egyház, irodalom, kereskedés, egyes nemzet
vagy világ története 'sth., melyek ismét idő és terjedélem szerint osztályozhatók.
Vannak ismét fajok az előadás jelleme 's módja által különbözők. A' tényeket 's ada-
tokat egybegyűjtő és ezeket ismét okok és következmények kapcsolatban egybeállító
történeti iratok közt is felette nagy a' különbség.

Jelen könyvnek a' világtörténet leszen tárgya, azaz a' föld és emberfaj fő ese-
ményeinek 's változásainak összefüggő előadása, melyből a' jelen 's multkori állapo-
tok lehetőleg megismertethessenek. Hogy kitűzött céljának megfeleljen, minden
események, voltak legyen bár hely- és korszerűleg fontosak, nem fognak benne elő-
számláltatni, hanem csak azok, melyek egyes nép és kor fejlődési körén túl egész em-
bernem sorsára, közvetve bár vagy közvetlen —, befolyással voltak, akár gátolák azt elő-
haladásában, akár segíték, azok, mik világeseményeknek nevezhetők, mert az anyagi
és erkölcsi világ alakulásainak tényezői gyanánt jelennek meg, vagy ezekhez legalább
magyarázatul szolgálnak. Vannak egyébiránt kisebb tények is, melyek, noha magok-
ban véve nem világesemények, kiemelendők a' világtörténet lapjain, ha amazokká vagy
ok vagy eredményképen egybekapcsolvák, ha azok eredetének vagy hatásának esz-
közlői voltak. Mert nemcsak népigázó háborúk, trón-felforgató forradalmak hordanak
magokban nagy következmények magvait: sőt a' zajtalanabb változások, melyek
csendben támadnak, kezdetben észrevétlen, noha fokenként nevedő hatással munkál-
nak, nagyobb és marandandóbb sikerűek gyakorta, mint bármely erős hadvések. Magok
a' legzajosabb forradalmak sokszor csendes, alig észrevehető erkölcsi okok munkála-
tának voltak eredményei, mire világos példa az emberi történetek legnagyobb vihara,
a' franczia forradalom, mely a' társasági viszonyokban mindent, a' mi fennállót csak
talált, gyökereiben megingatott. Magának az ezredekre kiható keresztény vallásnak
vagy Luther nagy mozgalmainak szülő okai kezdetben alig észrevehetőek, haladásuk-
ban mi felette lassúak, 's eredményben mégis nem nagyobb- és maradandóbbak-e, mint
Tamerlan vagy Atilla vésteli megjelenéseik, melyek mint orkán, egyidőre egész
világrészeket dultak fel? vagy ki kétkli, hogy a' világhajós Columb és Gutenberg élete
enyészhetlenebb hatásu az emberiség történetében, mint Cyrus vagy macedói Sándor,
Dzsengiskán, vagy XII Károly a' rettegett hóditók és hősek?

A' föld és emberfaj változásait mondtuk a' világtörténet tárgyainak, mit ér-
tünk alattok, közelebbről lesz meghatározandó. A' föld változásait vagy természeti
erők vagy emberi kéz eszközlik 's mindkettőnek nagy befolyása van az emberi fej-
lődésre. A' természeti erők hatása szembeötlőbb, volkánok, árvizek, szélvések,
időjárás kézzel fogható nyomokat hagynak magok után: mit az emberi erő véghez
viszen a' föld változásaira nézve nem olly hirtelen és gyors, de olly nagy, hogy
csaknem hihetlenséggel határos. Kietlen földeket termőkké teszen, mocsárokat szá-
raszt ki, kártékony folyamokat szabályoz, vadonokat irt, magától a' tengertől tarto-
mányokat foglal, természettől elszakasztott világrészeket köt egybe, egyik föld
növényeit állatait a' másikra ülteti át, meghonosítja a' legidegenebbet, megváltoz-
tatja magát az időjárást. Még bámulatosbak a' változások, melyeken maga az ember
átment és megyen. Mennyi különbözőség külsején szin, nagyság, arcvonás tekintetében,
mennyi változatosság hajlamaiban, értelmisége- 's erkölcsében, népek, osztályok, eldö-
dök és unokákat tekintve! Természeti erők hatnak erkölcsi állapotjára 's viszont ezek
amazokra. Az éghajlat főbefolyást gyakorol rá. Mi egészen más testi- és lelkieg a'
forró és mérsékelt vagy hideg égőv alatt élő ember és ember. — Gondolkodása
és érzelmei, vallása és elvei, gondja és foglalkodásai mennyire függők az éghajlat-
tól! Erkölcsi okok még a' természetieknél is hatalmasbak. A' társadalmi állapot,

kormány szerkezet, foglalkodás, vallás, maga a divat, kiszámíthatlan befolyásnak, mind a test, mind a lélek tulajdonaira. Pásztor, földműves, iparúzó, kereskedő, pap, katona, tudományos ember, mindannyi különböző fokozatot képeznek. A vallás szelleme, tanainak iránya, a papság esze és érdeke szerint nagy hatást gyakorolt örökké a népek előmenetelére vagy romlására. A vallásnak a szív és lélek minden redőibe van befolyása, az emberek azon tetteire, melyeket a törvényhozó szeme nem lát, a bíró karja el nem ér, és e szerfeletti befolyás volt oka, hogy annyszor használtatott uralkodók, törvényhozók s magok annak szolgái a papok által nemcsak szent, hanem még vétkes czélok eszközéül is. A divateszmék uradalma is nagy változásoknak oka az emberiség történetében. Mennyi szent ügy, mennyi nagy ember lett a legesztelenebb divateszmék áldozatává a világkorok nagy folyamában.

Ezek kitünőbb, de nem egyedüli tényezői az ember különböző állapotjainak. Sok változást véletlenség idéz elő, például azon befolyások, melyeket valamely nép idegen néptől vesz át, vagy mit az egyes kitünő egyéniség által előidézett korszellem uralkodóvá vált eszme hozott létre. Mindezeket s a minnek csak közelebbi vagy távolabbi vonatkozása van a föld és emberiség sorsára, a világtörténet felkutatván, a külön történetekben, azokból egybehangzó szövedékben emeli ki a legfontosbakat, miknek a világ mostani alakjára a jelen nemzedék állapotjára lényeges és felfogható befolyása volt, ellenkező ösvényt követvén mint magok a világeseemények; azok tudniillik a dolgok eredetétől lefelé a mostani alakulásokig szállanak, a buvárkodó történetíró pedig a mostani viszonyokról fölfelé megyen azok kezdetéig, s megtalálván az okok és következmények odaig nyúló, szakadatlan fonalat, ennek vezérleténél fogva fordul vissza a legrégibb emlékektől a jelenkor tünetényeihez, hogy azokat megértvén, mások előtt világosságba hozhassa.

Illy tárgyakkal foglalkodván a történettudomány általában, különösen pedig a világtörténet, magától értődik megmérhetlen haszna. Ő, mint a nagy tapasztalásokon átment agg ember, legtekintélyesebb életbölcsé és oktatója az emberi nemnek tanít és serkent, bírál és int, gyönyörködtet és lelkesít. Azáltal, hogy az emberiség mindenkori állapotjának ismeretére vezet, egyszersmind egy más nagy kincsesel jutalmazza az embert, tudniillik a jövőendő leple mögé hagyja tekinteni a halandó szemeket, s jót és gonoszt előre sejteni engedvén, amaz után törekedni, emezt kerülni tanít. Mert a miként a mult a jelent szülte, úgy hordja ez méhében a jövőendőt. Hasouló okok rokon körülmények közt hasouló eredményt hoznak elő, s valamint a multnak eseményei magyarázatul szolgálnak a jelen megérthetésére, úgy a jövőendőt a mult és jelen tünetényeiből ha bizonyosan látni nem is, nagy valószínűséggel gyantani lehet. Ama hosszú utnak áttekintése, mellyen az emberinem annyi változások alatt, mostani viszonyai közé jutott, már maga eldöntő választ adhat ama nagy kérdésre: valjon az emberiség egészben véve előre vagy hátrament-e vagy örök körben forogván, előmenetel és visszaesés végetlen hullámvázai között lebeg. Ismereteink felette hiányosak fognának lenni, ha csak a szűk jelenből volnának meríthetők; egyik nemzedék a másik után még ősz fűrtök alatt is gyermekeszméket hordana. Maga a gondviselés teremte embernek a történettudományt, ezen összekötő lánczát az időeknek és a világtörékvések eredményeinek, melly az ősök faradalma gyümölcseit elrakja az unokáknak és nem engedi a jelent a jövőendőknek elveszni. Ügyel az előidők tapasztalataira, följegyzí azokat hiven, hogy mit az ember ész és szorgalom gyakran rendkívüli és tartós erőfeszítéssel az ismeretek birodalmához kapcsol, az a tudatlanság siket és vak éjébe soha többé vissza ne essék, hanem fennmaradván a későbbi nemzedékeknek, belőle gyarapodjék az egész nem. Nélküle minden kornak külön ösvényt kellene járnia, s nem ismervén a már törött pályákat, magának újakat törnie, hasoulólag elveszendőket a jövőendő időeknek. Ő minden nemzedékeket egy lánczba fűz, s az összes népeknek, egész emberiségnek szakadatlan ontudata. Ővé minden századok tapasztalása, minden hagyományok kincsei. A népek

ismereteit, eszméit, érzelmeit, mit a' bölcsek az őskorban gondoltak és tanítának közli a' legkésőbbi utódokkal, 'sezek az eldődök nyomaiba hágyva, munkálkodásaikat ott kezdhetik, hol amazok végezték.

Tanít a' történettudomány és szerencsésebb oktató a' bölcsésznel, mert nem elvont eszmék, hanem példák által oktat, a' száraz erkölcsszabályok helyett cselekvő személyek előképeit állítja fel, mellyeknek példája csáberővel vonz és buzdít. Maga a' jog és erény is nagyszerű előképekről nyeri hitelességét és győző erejét. Egy Hunyadi János, egy Washington élete kellő szempontból felfogva, lelkesen ábrázolva, inkább hat, mint bármi ügyesen szerkesztett erkölcsi tanítás.

De nemcsak oktat, ébreszt és lelkesít egyszersmind a' történetírás, edzi és szilárdítja a' kebleket az erény utain. Kinek nem hevül keble, midőn Plutarch nagy emberei életét olvassa? Ki tud lelkesedés nélkül emlékezni a' Cheronaea mellett utolsó emberig elhullott thebai szent csapatra, a' háromszáz Fabiusra, a' Deciusokra, a' Zama melletti csatára, hol egy nemzet lételeért vív utolsó véres harczot? Kinek szeméit maradnak szárazon a' görögök egyik legnagyobbikának Mantinea melletti elesténél, vagy a' nándori és lützeni hősök halálán, kiknek mindkettejében milliók reményeit fedezte el a' sir? Hány ifjuban gyujta szikrát dicsőséggel teljes pályára, nagy tettekre a' történeti Musa? És a' haza és a' szabadságszeretet érzelmeinek olly hatalmas ébresztője, olly folytonos táplálója nincs semmi sem, mint a' történetírás. Nem szeretheti, a' ki nem ismeri hazája mind múltját, mind jelenét, vagy ha igen, csak ösztönszerűleg, de nem szíve lángjából. És mi bátoríthat a' szabadságra, mi buzdíthat annak szeretetére, hanemha a' történetírás, melly bizonyítja, hogy a' szabadság lehetséges, hogy nem üres ábrándkép, hanem a' társadalmi lét legszebb valósága. A' szabadság vértanúinak példája, a' Grachusok, vagy Sidney Algeruon hány hazafit nem edzett törhetlen szilárdságra.

A' történetírás, valamint dicsőítője az erénynek, ugy kérlelhetlen sujtója a' bűnnek, és általában legrészrehajlatlanabb törvényszék idők és emberek felett. Hányszor ismertetik felre az erény, üldöztetik az ártatlanság és rágalmaztatik gúnyszájjal az erkölcs ez életben! Az álnokságnak, a' hatalomnak gyakran sikerül kortársait elámitani, egyesektől maga részére magasztalásokat kicsikarni, vagy vásárolni és a' legroszabb esetben a' gáncsoló szót el is némitani! De megvesztegetni, elrettenteni csak egyes történetírókat lehet, a' történetírást nem; az egykorú történetírás ezer szemmel néz, ezer füllel vigyáz az eseményekre, és ha egyébként nem lehet, titok-hajlás és szenvedély nélkül vizsgál, hallgat ki tanukat 's bírálja a' tetteket 's dicsőséget vagy gyalázatot érdem szerint oszt. Néha tanuk nem léte vagy bizonyítványaik hiánya miatt ámbár nehéz, de lehetséges még őt is elámitani: azonban sokak ítéleti élével vizsgálván, nyugalommal fontol, a' bizonytalanok felől kétséggel nyilatkozik, 's csak azok felett mond határozott, maradandó ítéletet, mik kérdésen fölül állanak. Meddig emberek lesznek, utálattal fognak Nero és Marat nevei említettetni, szeretet és sajnálattal Socrates és Hunyadi László, áldással szívben és ajkon Traján és Marc Aurél. Az emberek emlékezetében, azaz a' történetekben jó névvel fennmaradni olly érzés, melly iránt az, ki életében erényért, becsületért hevült, nem maradhat egy-kedvű, és még azon zsarnok vagy ámitó és fondor, ki egész életében szerencsés vala, megdöbben és remeg belsejében, valahányszor a' történetírás kérlelhetlen bírószekére gondol, melly egykor igaz ítéletet mondand felette. Ennek felelme nem egyszerű ösztönzé a' gonoszt hajlamai ellenére legalább látszatra jót tenni, valamint más részről a' megsértett jogot és bántott ártatlanságot fölemelte és felbátorítá 's így a' történetírás a' sors és emberek igaztalanságainak kárpótlója és kiegyenlítője leszen.

De hogy eme magas hivatásainak megfelelően és tisztét teljesíthesse a' történetírás, legfőbb és mellőzhetlenebb kötelessége az igazmondás és szigor a' tények valósága iránt. Csak abban, mi valódiilag megtörtént, rejtezhetik kulcsa a' gondvi-

selés nagy czéljai magyarázatának, nem pedig abban, mit a' gyarlóság érdekei meghamisítanak. Semmit ne merjen a' történetíró, mi nem igaz, és semmit ne rettegjen mondani, a' mi igaz. Legfőbb legyen előtte az emberiség ügye, haza és szabadság és ezek körében virágozható minden nagy és dicső, 's legyen bátor hirdetni ama nagy igazságokat, mellyektől át van hevülve, lelkesedett szóval, de tárgyához méltó és férfihoz illő komolysággal, nem sovárogyva hatalmasok kegyeért, nem rettegve azok haragját. Az illy jellemű történetíró, kellő ismeretekkel felkészülve, a' beszéd hatalmával megáldva, leszen aztán világoktató, véde az emberiség legszentebb ügyeinek, a' haza és szabadságszeretetet szónoka, mint Thucydides és Tacitus, Sallust és Gibbon 's neve ünnepelt, mint azon nagy embereké, kiket megvesztegetellen szava dicsőít és nem halandó, mint azon magas eszmék, mellyeket lelkesülten hirdet.

U T I J E G Y Z E T E K.

Hol volt, hol nem volt, volt a' világon egy segédszerkesztő, ki diszes hivatalába beleunván, utazni ment.

Nem titok, hát kimondom, hogy ez a' segédszerkesztő én voltam.

Történt az indulás apr. 1. 1845. a' pest-eperjesi gyorsszekeren. Ezt csak azért mondom el, nehogy valaki azt gondolja, hogy saját alkalmatosságomon utaztam légyen. Nem tartok equipage-t.

A' bucsú estéjét vagyis éjszakáját nagyszerűen vigadva töltém a' vadászkürtben pajtásaimmal. Verset is csináltam erre az alkalomra, mellyért az illetők közül egy-pár boszankodott, sőt meg is haragudott, hogy őket pajtásoknak nevezem, 's nem barátoknak. Most is csak azt mondom, kedves pajtásaim, hogy tempi passati, mikor én valakinek barátja voltam tudni való azért, mert nem hiszem, hogy nekem barátom legyen. A' Csizió is megjövendölte, hogy nem leszek szerencsés a' barátságban pedig ez nem hazud; azt is megmondta, hogy híres ember leszek.

A' bucsúlakomában részt vett pesti pajtásaimon kívül egy-pár vidéki költőcollegám is, kik azért voltak akkortáiban Pesten, hogy magokat egyik másik divatlap-szerkesztő által levetessék. Hja, mikor az olyan szép, ha az embert Barabás lepingálja, 's a' szerkesztők aztán küldik szét az egész két magyar hazá — — nak né-melly helyére, 's a' közönség bámulva kiált föl:

— Tehát ilyen ő?!

Végre hajnalodott, a' gyorsszekér előállt, 's én elbucsúztam pajtásaimtól, olly melegen, olly nehéz szívvel, mint valaha barát baráttól. Hejh, fiúk, hálát adhattok az Istennek, ha olyan barátitok lesznek, a' millyen pajtástok vagyok én.

A' szekér indult és én gondolatokba mélyedtem — —

Nem tudom, meddig mehettünk, meddig nem, mikor e' rémitő kiáltás hatott füleimbe:

— Megállj!

A' szekér rögtön megállott, ajtaja föl pattant, 's előttem egy szilaj tekintetű ifju termelt, ki, pisztolyt szegezve mellemnek, rivalt rám:

— Meghalsz!

— Kegyelem! jajdultam föl, 's reszkelve, akadozva folytattam: csak életemnek irgalmaz örömet odadom erszényemet bár tartalmastul sem ér sokkal többet, mint ha egészen üres volna: hisz én magyar költő vagyok segédszerkesztő voltam a' 'Pesti-Divatlap'-nál aztán még eljöttömkor adósságot is